

LLUM

NOVA

Quinzenari independent.

Portaveu de la Secció MINERVA de L' UNIO DE MITJORN - GRAN.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Plasseta, 1.
Mitjorn. — Sant Cristófol.

SUSCRIPCIÓ

A Espanya cada trimestre 0'30 pta.
A fora id. id. 0'60 "

Núm. solt 5 cénts.

San Cristófol

PATRÓ DES MITJORN-GRAN

Si d' ensians es Mitjorn-gran te parroquia ha baratat oficialment de nom, ha sigut prenintse es nom d' un gran Sant: *San Cristófol*. Gran, no sols perque fou de nissaga de gegants, y gegant ell també; sino perque va essé de santedat gegantina.

Inflamat per sa caritat ardentísima, Sant Cristófol posá sa taya aventatjada y sa gran força al servey del prohisme y s' empleá en passar á be-coll, per amor de Deu, d' una vora á s' altre d' un riu, ahont capferia un camí molt frequentat, els vianants pobres que no tenian per pagar es passatge; puig an es fondals ahont ningú hi tenia peu, ell ne sobreixia de mitj cos.

Y aixó un día y un altre, amb sa constancia y sa fermesa cristianes que d' una devoció fan una obligació, un ofici, una religió. Sabia qu' era fet per alló y alló feya.

D' els seus muscles, de ses seves espalles fen l' altar de l' amor de Deu, el trono de Deu del Amor, el Creador del mon.

Per aixó, amb ecraltirtut realista, l' iconografia cristiana, (pintura y escultura) representa á nostrón Patró, amb un fasser per garrossa atravessant un riu, passant dalt s' espatla al Bon-Jesús, que porta el mon en sa ma.

Y aquesta obligació de caritat liguanyá 'l martiri.

Fer per amor de Deu lo que ningú munda faría, encara que fos guanyant bona soldada sempre mereixerá el martiri ...

Y com per amor de Deu accepta San Cris-

tófol aquella tasca caritativa, per amor d' Ell abressá el martiri, entregant de bon cor á sos inimichs sa seva ossa formidable y ses forces gegantines:

Així traspasá, net, sa, ferm y sant es riu, sa torrentada esboldregadora que s' encaixa entre aquest mon y l' altre.

Per aixó el cor creyent del poble cristiá, que an' es martiris els a premiá amb una pauma á Sant Cristófol li ha concedit tot un paumer.

Per aixó, Sant Cristófol, patró dels caminants, ha sigut elegit, fa pochs anys, patró dets automóvils, de *chaufeurs*.

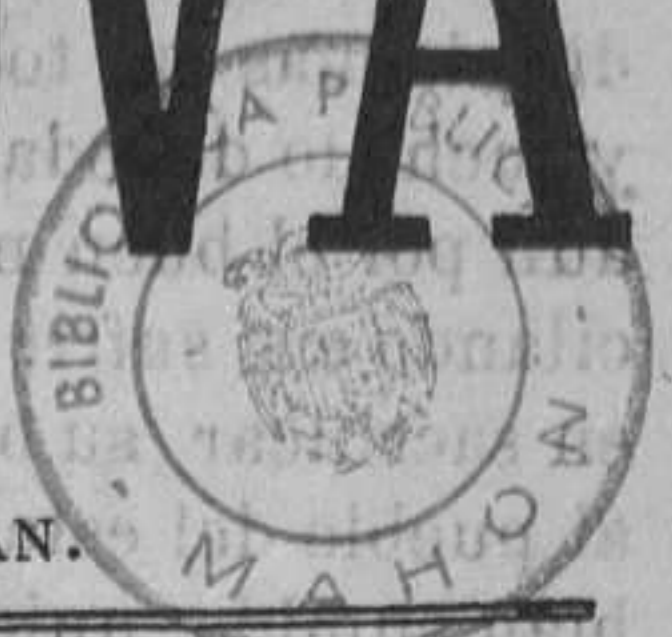
Francesch d' Albranca.

La verdad en su lugar

HACE ya algunos años que Menorca entera tiene su atención fija en nuestro amado pueblecító, que antes estaba casi olvidado de todo el mundo y debido á especiales circunstancias ha logrado no sabemos si en bien ó en mal, atraerse las miradas de todos los menorquines.

Por una parte se alaba de haber dado diferentes pruebas de virilidad, de común y heróico esfuerzo, de voluntad firme, de varonil avance y por otra se le moteja de bárbaro, de retrógado, de ineducado, de semi-salvaje.

Verdaderamente han pasado aquí muchas cosas, se han desarrollado proyectos hermosísimos, se han realizado actos dignos del mayor encomio, se han creado instituciones que son una esperanza alentadora de la regeneración del pueblo, se han verificado acciones colectivas dignas de una ciudad culta, más bien que de un pueblo insignificante, se han dado aquí pruebas de civismo y moralidad, más todo ha sido rebajado en su valor externo, todo despreciado, todo vilipendiado, todo

hecho arma de combate por almas viles, incapaces de obrar el bien, por *vividores de política* que pervierten y malgastan con ella, todas las energías de un pueblo, ó las aniquilan con las luchas intestinas que en el provocan.

Por otra parte, hay en San Cristóbal personas, dignísimas en todos conceptos que han trabajado y luchado denodadamente, que trabajan y luchan aún por el buen nombre de la población, no vacilando en sufrir menoscabo en sus intereses, y en sacrificar su buen nombre y fama, para salvar al pueblo del estado de degradación á que le habían sumido, quienes por su posición debían ser los primeros en acudir solícitos á tomar parte en los grandes proyectos que se querían llevar á cabo; y esto no obstante, aquellas personas calladamente con santa resignación han tenido que sufrir los más grandes oprobios, las más viles calumnias, á indecibles venganzas.

Y esto sabido, viendo como durante tanto tiempo todo el mundo callaba, viendo que en ningún periódico de la Isla ha asomado la más modesta frase en defensa de los que aquí sufrían cobardes venganzas, viendo como en todas partes el nombre de *Mitjorné* era acogido como sinónimo de revolucionario, viendo como se alejaban de aquí personas que antes en el pueblo tenían sus cariños, viendo como hasta en las fiestas cívicas durante estos últimos años faltaba la concurrencia de los anteriores, viendo como Es Mitjorn, iba perdiendo de día en día en prestigio y en honor, viendo por fin que habiendo sido objeto de tantos vituperios, baldón de tantas ignominias y blanco de tantas injurias, nadie levantará su voz ó tomará su p'uma para hablar claro y sin ambages, dejando nosotros el silencio que hasta ahora nos habíamos impuesto, vamos á escribir esta serie de articulitos para esclarecer cuanto se ha embrollado, y relatar la verdad de todo lo ocurrido sin exageraciones de ningún género, si bien atenuando aún, para que toda Menorca nos juzgue como somos en realidad y cambie ante la verdad, el concepto que, á influjos de la calumnia, de nuestro pueblo tenía formado.

Pacífico.

CARTES A UN OBRER

I.

Car amich: Encara que ja fa temps estiguem separats, no sols de cos, visquent lliguas enfora un de s'altre, sino també di idees, essent així que á les teues les dius *avansades*, haguent per tant corregut mes camí que jo, fiat amb l'amistat que de molt enrera mos uneix, confiy que no te denyarás de llegir, en que sols sía una vegada aquesta carta y ses que t'aniré enviant.

¿Me tens per amich encara? Llegiles, idó, y una volta llegides, si en elles hi trobas l'amargor que mos causa la contrariedad, tiralas si vols, esquexe-

las si no t'planen y perdonem qui haja tingut l'atreviment de parlarte de coses que tu rebutjes. Mes si en elles hi trobas aquella dolsor que mos sol inspirar el recort de l'amistad llunyana y ets un *ver tolerant*, tornalas á llegir, meditalas be, reflexiona damunt elles y mostrarlas després á tots els qui d'elles s'en pugan aprofitar.

Com tu be saps, jo sent acendrada passió per *ses cuestiones socials* que tant á tu te planen; jo som un ver amich de tots els obrers, sent una fonda simpatía á tots els qui *vestin brusa* assó es, á tots es qui amb sa suor des vostro front guanyan es pa de cada día; jo estim apassionadament á tots es qui com tu, trabayan de sol á sol cercant un jornallet, moltes vegades mesqui, per crear mantenir y pujar una familia.

Mes per lo meteix que estim coralment, entranhablement á la classe obrera, es que me contrista es veure que amb es desitj de millora y redenció que á tots vos anima, á voltes, vos deixau afalagar massa, entregantvos cegament, als qui coneixen aquet estatat des vostro esperit y se valen del poder de sa fascinació que demunt voltros ecreixen les seues prédigues, per conquerir un lloch d'honor, per popularisar el seu nom per conseguir es vostros vots, per trobar son propi millorament material ó per satisfer ses ambicions polítiques.

Veig, amich, que son molts els falsos *redentors* que vos incitan follament á la *revolució social* que vos impulsan cap á la destrucció del ordre ecsistent, que vos encoratgen á que vos tireu de cap á lo quen diuen conquista des vostros drets, y cuant voltros vos llansan frenétichs, á la lluite de classes ells se quedan mit-riguent, entronisats damunt l'altura, mirant com voltros pelean ardidament, amb la esperansa de poder fugir si voltros perden la lluita y si lis han d'arribar *els esquitxos*, ó de que les alsareu mes amunt encara, si la sort vos es favorable.

Tu saps, amich estimat que jo mir al mon desapassionadament, que jo mir amb fredor ses coses de la vida que no sent ambicions que satisfer y que es vera l'amistat que te profés á tu y á tots es qui ostentan el nom hermós y honorable *d'obrers*, y sí així tu heu regoneixes, coneixentme á fons, me judicarás sa llealtat de ses meues paraules y podrás veure que tot cuant en aquestes cartes te vagi diguent, es dictat per sa rahó desapasionada, surt tot des cor y no hu dich per altre finalitat que per induirte á tu y á tots, á trabayar intensament, freniticament per sa millora de la vostra classe, si, però també amb reflexionat amb dar judici, amb coneixament de causa, tinguent en conta ja desde abans, es perills que's puguin salvar, les tropissadas que pugueu donar de qui convé defugir, y quin es camí que convé empendre per la conquista verdadera des vostros ideals.

Trobarás que avuy ja he fet llarch. Pren aquesta lletra com á preámbul, com á prólech de totes les que seguirán en les quals abordaré de cop ses cuestiones que deuría estudiar y coneixe sa classe obrera.

Tal volta, trobarás crim y aspre es meu llenguatge pero recordante el refrany que diu: *com mes amichs mes clas*, y sapiguent com saps que me surt dels fons del cor, de segur hen dispensarás tot á ton amich que de veres t' estima.

A fegi.

Es Mitjorn-gran

Lema: Recordansa.

¡Oh aquella vila-blanca y humil de gent afable redós-tranquil que dalt l' altura seu y reposa! El cor en ella á pler hey gosa fruint del poble la dolsa pau y entre gent franca l' estar suau.

Dalt dues cimes de poca altura prop d' ont ne brolla una font pura te dues cases: *Les Fonts Redones* que talment semblan dues lleones vetlant ardidés un bell jardí; entre elles passa el blanch camí que amb revinglades d' estreniment fins dins la vila se va perdent.

Aprop del poble guardant l' entrada si el vent li envía qualque alenada el molí roda, com un gegant que amb sos grans brassos va amenassant.

En mitx la vila te dos plassóns que just pareixen dos grans pulmóns tancant l' iglesia, com un gran cor que molt estima, y amb suau plor conta ses penes, ó d' alegria bells salms hi canta de nit y día. La blanca iglesia si be es petita de volta baixa com una ermita en son si guarda tot un gegant que 's diu Cristófol, el mes *gran Sant*.

Dret, magestatch, dalt el portal amb sa mirada d' aire triunfal esguarda al poble tot complasent sonriguent sempre benevolment; y aquest, les festes sortint de missa baix d' ell s' atura y mou xerradissa fent sempre anguris per l' altre any nou que bo l' esperan si al Abril plou; parlan de vinyes y sementers de l' hortolissa y abres fruites sobre l' anyada y el bestiár y Sant Cristófol sembla escoltar.

Baix de l' altura ont seu la vila mitx amagada la vall tranquila te apariencies de rich verger; allá la vinya y el taronger l' alta parera tant vincladissa la llimonera y l' hortolissa y la pomera que rin galana amb tons diversos de verdó ufana

embolcallades d' un nimb de llum al poble envian suau perfum.

Oh aquella vila blanca y humil ont el cor troba redós tranquil ont me passaren mos anys mes bells amb tendres auries d' amors novells; niu de ventura d' excelsitut que mos anys guarda de jovintut. Amb placidesa fins á la mort guardaré sempre fidel recort d' aquells ensonmis que allá teixia d' aquelles hores de melangia dels que sols resta la recordansa. D' aquelles hores de dolsa pau en que filava un sonmi blau y capdellava mes ilusions; de la fluvida de mes consóns que n' inspirava la soletat y em duyan premis de la Ciutat; d' aquella vida tant complacent que s' escorria placidament.

¡Oh vila blanca gentil petita que sempre guardes l' ansia infinita de poder creixe de esser *gegant*, per ferte digne del teu gran Sant! Tos fills t' estiman y amb desitj noble treballan sempre per ferte un poble que dins Menorca á temps venidor dels demes pobles sia el mellor. Per xó els que un día t' engrandiran avuy ja' t' diuen *Es Mitjorn-gran*.

ANDRÉS FERRER.

MIRANT ARREU

¡Ja hu crech! No puria essé d' altre manera. Sembla que encara n' hi ha aquí que en totes ses coses tenen miraments politichs. ¡Aquesta ditxosa política! ¿Vam cuant abaixerá es cap? Segons mos diuen, sa Junta de Cementeris va acordar posar unes portabarreras á n' es *depóssit* des nostru cementeri, no á sa capella, com se deya.

Sa Junta mateixa va idear es model, el va estudiar y *per unanimitat* se volgué que les fes un regidor que es fusté d' ofici, y diuen si es republicá. Fins aqui no havia passat res, però prest un dels mateixos membres que havia dat el seu assentiment *al pla* de s' obra després de sentir la seu *cuadrilleta politicasta*, va trobar que aquell model era *massa lleig*, que no faria bo, que desdeya de les altres barreres, que no consentia que 's posás en cap de ses meneres perque alló era llevar tota l' *estética* del Cementeri.

¿Qué passarà? ¿Será escoltat aquest rahonador?

¿No es hora encara d' evitar aquestes petites venjansses polítiques? ¿No es mes lletx que sa *barrera des depóssit*, per molt que aquesta hu siga negarse á posar un membre, lo que tota sa Junta de Cementeris va acordar fer, p' el sol motiu de esser construída per un fuster de partit contrari al que influeix damunt certs membres de sa Junta?

No s'ha conseguit encara, pero arribará á desapareix aquesta política baixa, y si no desapareix aquesta, quedarán desprestigiats amb el temps es *pochs politichs* que la sostenen.

* *

En parlar de cobrar sempre hu troban poch; en haver de gastar tot es massa.

Antes de Nadal prop-passat se parlava molt de ecunumies, y per aixó en volgué fer es propietari de sa *casa-escola* de fiets des Mitjorn. Sa casa des mestre es veyá y petita, de no molt bones condicions, sense cap porta, ni una que se tanqui en clau, amb dos quartets dormitoris, sense ventilació, ni claredat, tot damunt el primer pis. Al baix hi ha es saló de classes molt baix y petit, insuficient p'els molts d'alumnes que hi assisteixen. Y d'aquesta caseta, as Mitjorn, ahont ses cases qui valent molt y son boníssimes produeixen un censal de unes 100 pesetes quant molt, ne feya s'ajuntament *cent cincante*, no vus penseu que sia poch.

Pero es propietari, que sembla esser d'aquells que s'estiman mes s'economia á casseua, que no al cumú, per á Nadal demaná un censal de *docentes cincanta pessetes*. ¿Ido? ¿Que bufes Pinoy? S'ajuntament va arribá á consentir á fernhi docentes, amb sa condició de que antes de Sant Juan s'havian de fer varies millores, entre ells, obrir un portal que de s'escola anás dins s'hort (no'n tenia) y posar unes porta-vidrieres hermosetes dins s'entrada de sa casa des mestre. Devant s'alternativa de fer sa reforma ó no cobrar, per fi passat ja San Juan s'ha decidit es propietari á posar una porta veyá que tenia retirada dalt es porxo, á s'entrada de cas Mestre. Voldriam que tots es llegidors de LUM-NOVA en passarhi s'hi aturassin per veure sa gran millora que sembla un confesionari tancat; recomanan á nes mestre que posi damunt sa llinda des portal un nombre *un y dos ceros*, que hi treurien molt y desitjariam que s'ajuntament la fes llevar, se negás á pagar, ó se determinás d'una vegada, á fer locals d'escoles ben seus, y acabaria de ser comandat per aquets *tios propietaris* y d'haver de pagar censals eczhorbitants.

En quatre uys.

SA RESPLANDÓ DE DIUMENGE.

Es diumenge passat dematí, quant me vaig aixecá surt damunt es purtal, als al cel sa vista... y veig una espléndenta claredat, una gran resplandó y posantme sa ma á n'es front, me pregunt: Però que's açó? Sortint de casa á tuthom igualment vaig preguntant. Saben que's aquesta claredat que's veu mirant cap á Mitjorn? Tothom ignorava que puria essé, quant vetagui que's carté me porta un periodich; l'obro y veig que's LLUM NOVA mes resplendent que s'electricitat y llegida esclam entusiasmat: Ara cumprenh sa gran claredat d'aquest demati.

Jo la salut desde aquí á LLUM NOVA y desitj que sa claredat il·lumini no sols es poble des Mitjorn sino que arribi fins á n'es reconet mes fosch de Menorca.

Un Mitjorné.

Ciudadella 2 de Juriol.

CRÓNICA

De l'Unió de Mitjorn-gran.

—En el nombre passat, per no arribar á temps á l'imprenta queda en blanch els balans de la Caixa d'estalvis corresponent al mes de maig. Es el siguent.

Entrada en depósitos y estalvis: 1947'30 pta.

Sortida en maullens y altres conceptes 2217'07 pesetas.

—Durant el mes de Juny prop-passat el balans mensual de la mateixa doná aquest resultat:

Entrada en depósitos y estalvis, 3858'40 pta.

Sortida per diferents conceptes, 3772'35 »

—En la darrera sessió que celebra la Junta General de «Minerva» se vá acordá que la banda de Música que dirigeix D. Andreu Ferrer mestre d'escola d'aquí, y president de la Secció nostra, passás á esser propiedat de Minerva. Será aquesta una millora d'importancia per la societat.

—La Secció de socorrus y pensions á lo vellesa recauda aquest mes passat 93'60 pta. haguent de pagarne per dietes 31'00 pta. A la secció hi ha hagut aquest mes passat 2 malalts que gracies á Deu avuy ja se troban be.

—La mateixa secció de Socors te convocada Junta general ordinaria corresponent al semestre passat, p'el día 14 d'aquest mes á las 4 del decapvespre. Esperam será molt concorreguda.

Un soci.

DE CANOSTRA

—Durant el mes passat, nasqueren as Mitjorn dos fiets. Deu les conservi la vida, si cunvé, enhorabona als seus pares y que'n tenguin alegria.

—Varen contreure matrimoni: En Jaume Gomila Coll amb na Magdalena Gomila Pelegrí, fadrins. Sia també per ells l'enhorabona y que visquin en santa unió molt de temps.

—Casi per tots els llochs del nostro terme s'han fetes ja ses acabayes y se va batent á la carrera. Deu faixi que es gra sia molt retent damunt s'era pagant així á n'es pagesos ses suades y mals decaps que les costa.

—Se va acordá que sa festa popular de Sant Cristófol se celebrás día 28 d'aquest mes. Creim que enguany será mes concorreguda que aquest any passat suposat que ja ha passada un poch la crisis económica.

—La operació practicada el día del Corpus á nostrou amich Jusep Sintes Sintes ha sigut coronada per el mes brillant resultat, estant d'enhorabona ell y sa familia, y els distingits metjes Sres. Camps y Gomila que la practicaren.

—Día 27 de juny darré se celebraren ets exámenes de atlots y atlotes á les escoles publiques des Mitjorn, quedant ben evidenciada la bona feyna dels mestres y l'aplicació y aprofitament dels deixebles. Enhorabona á tots.

Per exces de material publicable deixam p'el nombre qui vé la secció recreativa.

Imprenta y llibreria de S. Fábregues. — Ciudadella.